

**بررسی عملکرد گزارشگر ویژه ایران
طبق شاخص‌های کردارنامه رفتاری
رویه داران ویژه حقوق بشر**

**ستاد حقوق بشر جمهوری اسلامی ایران
(۱۹ اسفندماه ۱۴۰۱)**

الحمد لله
الرحمن الرحيم

**بررسی عملکرد گزارشگر ویژه ایران
طبق شاخص‌های کردارنامه رفتاری
رویه داران ویژه حقوق بشر**

ستاد حقوق بشر جمهوری اسلامی ایران
(۱۹ اسفند ماه ۱۴۰۱)

مقدمه

تعیین گزارشگر ویژه بررسی وضعیت حقوق بشر برای جمهوری اسلامی ایران بر اساس اهداف حقوق بشری ابتناء نگردیده و صرفاً براساس اغراض سیاسی تعداد محدودی از کشورها در شورای حقوق بشر هدایت شده است. بررسی دقیق عملکرد و گزارشات گزارشگران ویژه از سال ۲۰۱۱ تاکنون نیز نشان می‌دهد که گزارشات آنان منعکس کننده واقعیت‌های حقوق بشری ایران نمی‌باشد و عمدتاً مبتنی بر اطلاعات نادرست و با اتکاء به منابع غیر رسمی که صحت و سقم آنها مورد تردید جدی است، تهیه شده‌اند. این موضوع، وجاهت و اعتبار گزارشات حقوق بشری را به صورت جدی خدشه دار می‌سازد. گزارشگران ویژه، پیشرفت‌های حقوق بشری در ایران را عامدانه نادیده گرفته و همواره سعی نموده‌اند تا تصویر مبهم و نادرستی از وضعیت حقوق بشر در ایران ترسیم نمایند. از سوی دیگر، در انتخاب گزارشگر ویژه برای ایران، شاهد نوعی انتصاب هستیم. گزارشگران ویژه عمدتاً تابعیت همان کشوری را دارند (انگلیس) که خود بانی قطعنامه تمدید مأموریت گزارشگر ویژه کشوری است و این، تعارض منافع را مطرح می‌کند که خود امری مذموم و رد شده است.

با توجه به اینکه گزارشگر ویژه کنونی ایران به طور متناوب کردارنامه مأموریت داران رویه ویژه که توسط سازمان ملل تصویب شده را نقض کرده است، این رویکردهای سیاسی مبتنی بر استانداردهای دوگانه به اعتبار و جایگاه نهادهای حقوق بشری وابسته به سازمان ملل آسیب جدی می‌زند و بی‌اعتمادی کشورها به کارایی و اثربخشی آنها برای ارتقاء حقوق بشر در کشورها را هر روز بیشتر می‌کند.

مأموریت داران، متخصصان مستقل سازمان ملل هستند و برابر ضمیمه قطعنامه ۵/۲ مورخ ۱۸ ژوئن ۲۰۰۷ شورای حقوق بشر (کردارنامه رفتاری گزارشگران ویژه) باید در هنگام انجام وظیفه، موارد زیر را رعایت کنند:

- مستقل رفتار کنند و وظایفشان را مطابق با مأموریت شان، از طریق ارزیابی بی‌طرفانه و حرفه‌ای واقعیات بر پایه استانداردهای بین‌المللی حقوق بشر و بدون از هر نوع نفوذ بیرونی، تحریک، فشار، تهدید یا دخالت مستقیم یا غیرمستقیم انجام دهند.
- مأموریتی که شورا برعهده آنها در ارتباط با ارتقای احترام جهانی به حمایت از حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همه از طریق گفتگو و همکاری گذاشته است را بخاطر داشته باشند.

- منحصراً بر انجام وظیفه خود تمرکز کرده، تعهدات اساسی مثل صداقت، وفاداری و استقلال را در مأموریت خود به طور مداوم به خاطر داشته باشند.
 - بالاترین استاندارد بهره‌وری، شایستگی و امانت را رعایت کنند که به معنی پاکدامنی، بیطرفی، انصاف، صداقت و حسن نیت است.
 - هیچ نوع دستوری از دولت‌ها، افراد، سازمان‌های دولتی و غیردولتی یا گروه‌های فشار را دنبال یا قبول نکنند.
 - به اهمیت وظایف و مسئولیت‌های خود واقف بوده، به ماهیت خاص مأموریت خود توجه کنند و طوری رفتار کنند که اعتماد تمام ذینفعان را حفظ کرده و تقویت کنند.
 - از پست خود یا اطلاعات به دست آمده در مأموریت خود در جهت منافع شخصی و اقتصادی خود یا منفعت یا ضرر عضوی از خانواده، بستگان یا شخص ثالث خودداری کنند.
 - هیچ نوع افتخار، مدال، خدمت، هدیه یا پاداشی از هیچ حکومت یا منبع غیردولتی برای فعالیت‌هایی که تحت مأموریت خود انجام می‌دهند، دریافت نکنند.
- در این گزارش، مشاهده خواهد شد که گزارشگر ویژه وضعیت حقوق بشر در ایران تمامی الزامات فوق را نقض کرده است.

شاخص اول: بی طرفی، حرفه‌ای گری و استقلال کامل در تدوین و ارائه گزارش

طبق ماده ۵ کردارنامه رفتاری گزارشگران ویژه:

گزارشگر ویژه باید قبل از انجام وظیفه خود، اعلامیه ای رسمی به شرح زیر آماده سازد: «من رسماً اعلام می‌کنم که در ایفای وظایف و انجام کارها با بیطرفی کامل، وفاداری، وجدان و صداقت رفتار خواهم کرد و همچنین انجام وظیفه و رفتارم کاملاً با شرایط مأموریت، منشور ملل متحد، منافع سازمان ملل متحد و با هدف پیشبرد و حمایت از حقوق بشر، بدون دنبال کردن یا قبول هر نوع دستوری از هر طرفی به هر شکلی، مطابقت خواهد داشت».

طبق ماده ۶ کردارنامه رفتاری گزارشگران ویژه:

گزارشگران ویژه باید در بهره مندی از امتیاز ویژه‌ای که به آنها داده شده است، از هرگونه جانب‌داری پرهیزند و باید:

- همیشه تلاش کنند وقایعی را منعکس نمایند که مبتنی بر اطلاعات عینی و معتبر و منابع موثق باشند که به قدر لازم و تا حد امکان، صحت آنها بررسی شده باشد؛
- به روشی جامع و زمان مند اطلاعات را گردآوری کنند، به خصوص اطلاعاتی را که دولتهای تحت بررسی در مورد مأموریتشان ارائه می کنند؛
- تمام اطلاعات را با توجه به استانداردهای بین المللی شناخته شده حقوق بشری و نیز با توجه به معاهداتی که دولت مورد بررسی عضو آن است، ارزیابی کنند.

طبق ماده ۱۲ کردارنامه رفتاری گزارشگران ویژه:

گزارشگران ویژه باید اطمینان حاصل کنند که عقاید شخصی و سیاسی شان به اجرای مأموریت آنها هیچ نوع جهت گیری ندهد و نتایج و توصیه های خود را بر مبنای بررسی های عینی از وضعیت حقوق بشری ارائه کنند؛

در اجرای مأموریت خوددار، متعادل و دوراندیش باشند تا ماهیت مستقل مأموریت شان لطمه نبیند و فضای حاکم بر انجام درست مأموریت شان آسیب نبیند.

برخی نقض‌ها و تخلفات گزارشگران ویژه:

۱. در یک «گزارش وضعیت حقوق بشری»، از منظر منطقی باید وجوه مثبت و منفی منعکس شوند و در کنار ادعاهای نقض حقوق بشر، اقدامات در حوزه صیانت و نیز ارتقای حقوق بشر نیز مطرح شوند. متأسفانه، در گزارش‌های مربوط به ایران صرف نظر از درستی و یا نادرستی ادعاها و اتهامات مطروحه، به صورت هدفمند تلاش‌ها، تدابیر و اقدام‌های منتج به ارتقای وضعیت حقوق بشر در ایران جایگاهی ندارند. رفتار گزارشگر ویژه معطوف به شرمنده‌سازی (رویه‌ای که مطرود شده است) از طریق تمرکز بر ادعاها و اتهامات ثابت نشده است و تعمداً توجهی به بررسی بی‌طرفانه و غیرجانبدارانه وضعیت حقوق بشری در ایران که به نوبه خود می‌تواند به رفع چالش‌ها نیز کمک کند، ندارد. قطعاً، چنین رویه‌ای اساساً نمی‌تواند اعتماد هیچ کشوری را جلب کند. بنابر مستندات موجود، در کنار پیشرفت‌های مختلف در حوزه حقوق اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و مدنی با وجود تحریم‌های ظالمانه یکجانبه، جمهوری اسلامی ایران در زمینه اصلاح قوانین و مقررات کیفری و قوانین و مقررات مربوط به مجازات‌های مواد مخدر نیز پیشرفت‌های مناسبی داشته است و حتی در دوران شیوع بیماری کرونا، در حمایت از زندانیان اقداماتی موثر و جدی انجام داده است. متأسفانه، این پیشرفت‌ها هیچ جایگاهی در گزارشات گزارشگر ویژه ندارند.

۲. جمهوری اسلامی ایران در حوزه حقوق بشر از غنای تفکر اسلامی-ایرانی برخوردار است. گزارشگر ویژه علیرغم اینکه خود را مسلمان می‌نامد، اما درک و شناخت درستی از آموزه‌های اسلامی واقعی ندارد و در موقعیتی نیست که درخصوص قواعد اسلامی نظر دهد. این فقدان شناخت از یک سو و عدم باور واقعی وی به آموزه‌های دینی از سوی دیگر، در کنار سیاسی بودن مأموریت وی، موجب گردیده تا بعضاً ضمن رد قوانین کیفری در حقوق اسلام، رویکرد توهین‌آمیزی را نیز در پیش بگیرد.

۳. مفروض انگاشتن ادعاهای مطرح شده از سوی برخی مخالفان موجب شده است تا موضوعاتی که قبلاً به آنها در موقع خود پاسخ داده شده یا پرونده‌هایی که گاه چندین سال از مختمومه شدن آنها می‌گذرد، مجدداً در گزارشات گزارشگر تکرار شوند و گزارشگر با استفاده از آنها، حجم گسترده‌ای از ادعاها و اتهامات را به جمهوری اسلامی ایران نسبت دهد. در واقع، گزارشات گزارشگر مشحون از تکرار موضوعات با هدف حجیم‌سازی گزارش است.

۴. گزارشگر ویژه صرفاً بر حمایت از متخلفان، مجرمان و تروریست‌ها متمرکز شده است. وی، متأسفانه از توجه به قربانیان واقعی نقض حقوق بشر در نتیجه تحریم‌های ظالمانه و غیرقانونی یکجانبه آمریکا، کاربرد سلاح‌های شیمیایی علیه مردم ایران، اقدامات تروریستی که منجر به شهادت بیش از ۱۷ هزار نفر انسان بی‌گناه در ایران شده است و همچنین نقض حقوق ایرانیان در خارج از کشور، عامدانه غفلت کرده است.

۵. هر مورد کوچکی، بدون تحقیق و صحت‌سنجی، از سوی گزارشگر ویژه تبدیل به یک سوژه حقوق بشری می‌شود، اما در گزارشات وی به ترور بزرگترین قهرمان مبارزه با تروریسم، سردار سپهبد شهید حاج قاسم سلیمانی، که بنابر گزارش «گزارشگر ویژه قتل‌های فراقضایی، خودسرانه و فوری» نقض اصلی‌ترین قواعد مندرج در حقوق بین‌الملل تشخیص داده شده است، توجهی نمی‌شود! گزارشگر ویژه در مقابل وقایع مهم حقوق بشری در سال ۲۰۲۰ مانند ترور شهید محسن فخری زاده، دانشمند برجسته دفاعی و هسته‌ای ایران و فعال در مبارزه با شیوع ویروس کووید ۱۹ که خدمات بشردوستانه متعددی به مردم ایران ارائه نموده بود نیز سکوت اختیار کرد. علارغم اینکه مسئولیت گزارشگر ویژه بازتاب موارد نقض حقوق بشر علیه مردم ایران است، اما گزارشگر ویژه در برابر تعرض به هواپیمای مسافربری ایران توسط جنگنده‌های رژیم صهیونیستی در مرداد ۱۳۹۹ که در نتیجه آن، سرنشینان این هواپیما دچار ترس و وحشت شدید شدند و برخی از آنان نیز زخمی و دچار آسیب جدی (قطع نخاع) گردیدند، سکوت کرده و در گزارش خود هیچ اشاره‌ای به این اقدام جنایتکارانه نکرده است. در حمله تروریستی گروهک تکفیری «الاحوازیه» در ۳۱ شهریورماه ۱۳۹۷ به مردم اهواز که منجر به شهادت ۲۴ تن از جمله یک کودک و مجروح شدن ۶۸ تن دیگر شد نیز جالب توجه است که گزارشگر ویژه به کشتار زنان و کودکان و مردم بیگناه از سوی تروریست‌ها اشاره‌ای نکرده است! همچنین، گزارشگر ویژه در حالی که تمام‌قد از مجرمان و جنایتکاران در گزارشات خود دفاع می‌کند، اما از کنار حادثه تروریستی اکتبر ۲۰۲۲ در حرم مطهر شاهچراغ (ع) شیراز که ۱۵ شهید و بیش از ۴۰ نفر مجروح بر جای گذاشت، به سادگی عبور کرد.

۶. انجام مصاحبه و صدور بیانیه‌های پی‌درپی گزارشگر ویژه بر مبنای اغراض سیاسی و راه‌اندازی یک کارزار تبلیغات سیاسی علیه ایران، خلاف رویه‌های گزارشگران ویژه است. وی، درک جامعی درباره قوانین و اجرای آن‌ها و عملکرد نهادها و ساختارهای

قضایی و قانونی در ایران ندارد و در گزارشات و اظهار نظرات خود، کمترین معیارهای استقلال، بی طرفی و عدالت را نیز رعایت نمی کند. درگیر شدن در فعالیت های رسانه ای، صلاحیت گزارشگر ویژه را با تردیدهای جدی مواجه می سازد.

۷. اقدام گزارشگر ویژه در سخنرانی علیه جمهوری اسلامی ایران در نشست بانی صدور قطعنامه حقوق بشری در مجمع عمومی علیه ایران توسط کشوری که خود ناقض عمده حقوق بشر و حقوق مردمان بومی است، با هدف تحریک و ترغیب کشورها به رأی به نفع قطعنامه، تعامل و نشست و برخاست با گروهک های تروریستی در کشورهای مختلف و حمایت از آن ها و دفاع از مجرمان، متخلفان و قانون شکنان و اخلال گران در حقوق ملت ایران با عناوینی چون فعالان سیاسی، فرهنگی و حقوق بشری و اعتراض به محاکمه و مجازات آنان، در مغایرت کامل با مأموریت وی و مجموعه قواعد حاکم بر کار گزارشگران ویژه قرار دارد و نتیجه ای جز تأیید اقدامات جنایتکارانه و تشویق آنان به استمرار این اقدامات علیه شهروندان جمهوری اسلامی ایران و نقض حقوق ملت ایران ندارد.

۸. رویه در پیش گرفته توسط گزارشگر ویژه حاکی از این است که هیچ تمایلی به بررسی حقایق موضوعات و استفاده از نظرات دولتی ندارد. از این رو، بدون بررسی های حرفه ای و بی طرفانه و در اقداماتی کاملاً عجولانه، صرفاً به موضعگیری های غیرواقعی و خام می پردازد.

۹. گزارشگر ویژه در گزارش خود به صورت گسترده و غیرقانونی به وضعیت برخی از افراد دارای تابعیت دوگانه که به علت ارتکاب جرم بازداشت و یا محکوم شده اند، می پردازد. این در حالی است که از بین چند میلیون ایرانی که در خارج از کشور اقامت دارند، تعداد بسیار بسیار اندکی آن هم نه به علت دو تابعیتی بودن، بلکه به دلیل ارتکاب اعمال مجرمانه در بازداشت به سر می برند. تابعیت دوگانه هیچ مزیتی برای مجرمان محسوب نمی شود و تأکید گزارشگر ویژه بر وضعیت آنان، نوعی تبعیض و تضعیف اجرای عدالت قضائی محسوب می شود. این در حالی است که گزارشگر ویژه از اشاره به سرنوشت بیش از چهار هزار نفر از ایرانیان زندانی در کشورهای مختلف که برخی از آنان صرفاً به اتهام دورزدن تحریم های غیرقانونی دستگیر، زندانی و تحت پیگرد قانونی قرار گرفته اند، خودداری می کند.

شاخص دوم: مراجع، منابع و روش‌شناسی تهیه گزارش

طبق ماده ۸ کردارنامه رفتاری گزارشگران ویژه:

در فعالیت‌های مربوط به گردآوری اطلاعات، گزارشگران ویژه باید:

- طبق اصول حزم و دوراندیشی، شفافیت، انصاف، و بیطرفی رفتار کنند؛
- به واقعیت‌های عینی و قابل اعتمادی اتکاء کنند که دارای استانداردهای اقامه ادله ضروری برای یک گزارش یا نتیجه‌گیری فاقد ماهیت قضایی باشد؛
- برای اظهارنظر در مورد گزارش و پاسخ‌گویی به اظهاراتی که علیه دولت ابراز شده، به نمایندگان دولتی که گزارش در مورد او تهیه شده یا گزارش مأموریت‌دار به آن مرتبط است، فرصت لازم برای پاسخگویی داده شود و خلاصه پاسخ‌های دولت را به گزارش خود ضمیمه کنند.

طبق ماده ۹ کردارنامه رفتاری گزارشگران ویژه:

به منظور حصول هماهنگی و اثربخشی در مدیریت نامه‌های مدعی نقض که به رویه‌های ویژه ارسال شده‌اند، گزارشگران ویژه باید روایی آنها را با توجه به معیارهای زیر احراز کنند:

- مکاتبات نباید بی‌اساس یا بر اساس انگیزه‌های سیاسی باشند؛
- مکاتبات باید حاوی توصیف واقعی ادعای نقض حقوق بشر باشند؛
- ادبیات مکاتبات نباید توهین‌آمیز باشد؛
- مکاتبه باید توسط شخص یا گروهی از اشخاص که مدعی قربانی نقض هستند، یا توسط شخص یا گروهی از اشخاص -از جمله سازمان‌های غیردولتی- که با حسن نیت مطابق با اصول حقوق بشر فعالیت می‌کنند و از موضع‌گیری با انگیزه سیاسی بدور هستند و موضع خلاف مقررات منشور ملل متحد ندارند و ادعا می‌کنند که اطلاعات مستقیم یا شناخت قابل اعتماد مبتنی بر اطلاعات شفاف در مورد نقض‌ها دارند، ارائه شوند؛
- مکاتبه نباید منحصرأ بر اساس گزارش‌های منتشر شده در رسانه‌های جمعی باشد.

طبق ماده ۱۳ کردار نامه رفتاری گزارشگران ویژه:

گزارشگران ویژه باید:

- در حالی که اظهار نظر سنجیده خود را به ویژه در بیانیه های عمومی مربوط به ادعاهای نقض حقوق بشر بیان می کنند، پاسخ های دولت مربوطه را به شکل منصفانه ای اعلام کنند؛
- هنگام گزارش دهی از دولت مربوطه اطمینان حاصل کند که اظهاراتشان در مورد وضعیت حقوق بشر آن کشور همواره بر اساس مأموریتشان و مطابق با امانتداری، استقلال و بیطرفی است که موقعیت آنها ایجاب می کند و به گفتگوی سازنده بین ذینفعان و تشریک مساعی برای ارتقای حمایت از حقوق بشر کمک می کند؛
- اطمینان حاصل نمایند که مقامات دولت مربوطه، اولین دریافت کنندگان نتایج و توصیه های مربوط به کشورشان هستند و به آنها مهلت کافی برای پاسخ گویی بدهند.

برخی نقض ها و تخلفات گزارشگران ویژه:

۱. متأسفانه، گزارشگر ویژه متکی بر منابعی نظیر تروریست ها (به ویژه منافقین)، پایگاه های اینترنتی مستقر در خارج از ایران و مخالفان ملت ایران که دهه ها است در خارج از کشور حضور دارند، می باشد. این موضوع کاملاً مغایر با ماده ۶ ضمیمه قطعنامه ۵/۲ مورخ ۱۸ ژوئن ۲۰۰۷ شورای حقوق بشر می باشد که تصریح می کند: گزارشگران ویژه باید همواره واقعیت ها را براساس اطلاعات معتبر و عینی که از منابع معتبر به دست می آورند، مدنظر قرار دهند.
۲. از دیگر منابع گزارشگر، استناد به ادعاهای کذب آن دسته از خانواده ها و وکلای زندانیانی است که در زندان دوران محکومیت خود را سپری می کنند، اما در ظاهر خود را مدافع حقوق بشر و یا زندانی سیاسی معرفی می کنند. قابل توجه است برخی از مجرمین در ایران پس از گذراندن دوران محکومیت و حتی بخشش از سوی محاکم قضایی، با پشتیبانی گروه های مخالف جرائم مرتکب شده خود را تکذیب می کنند و ادعا می کنند که در معرض شکنجه های فیزیکی و روحی و روانی ناچار به اعتراف اجباری شده اند. نکته مهم اینکه این افراد به جهت تطهیر چهره و جرائم خود، اتهامات خود را انکار می کنند و این موارد به عنوان نقض حقوق بشر در گزارش گزارشگر ویژه مطرح می شوند.

۳. گزارشگر ویژه به رسانه‌ها نیز به عنوان منبع تهیه گزارش می‌نگرد. به طور متوسط، صرفاً ۱۰ درصد از منابع اطلاعاتی ذکر شده در گزارش‌ها از رسانه‌های داخلی ایران و مابقی از رسانه‌های خارجی یا رسانه‌های فارسی‌زبان ضد ایرانی هستند که تا حد بسیاری در انتشار اخبار جعلی و گزارش‌های کذب نقش دارند. همین کافی است تا اعتبار چنین گزارش‌هایی به طور کامل زیر سؤال برود. این گزارش‌ها نمی‌توانند ارزیابی معتبر، منصفانه و بی‌طرفانه از واقعیت حقوق بشر در ایران ارائه کنند.

۴. ایران علیرغم مهلت کوتاه ۵ یا ۸ روزه‌ای که به دولت برای پاسخگویی داده شده، همواره نظرات خود را درباره پیش‌نویس گزارش‌های گزارشگر ویژه ارائه کرده است. بر اساس بند ۸ ماده ۸ و بند ج ماده ۱۳ ضمیمه قطعنامه ۵/۲ مورخ ۱۸ ژوئن ۲۰۰۷ شورای حقوق بشر، مأموریت داران رویه‌های ویژه موظفند به نمایندگان دولت‌ها زمان بدهند تا ارزیابی لازم را انجام داده، به ادعاهای مطرح شده پاسخ داده و خلاصه‌ای از نظرات مکتوب را به گزارش‌ها پیوست کنند. به دلیل زمان ناکافی برای پاسخگویی به تمامی ادعاها، این فرآیند معمولاً منجر به ارائه گزارش بدون بررسی و تأیید دقیق ده‌ها ادعا و اتهام ذکر شده در آن می‌شود. با این حال، سیاست ایران ظاهراً نتیجه معکوس داشته است، زیرا گزارشگر ویژه به جای مراجعه به منابع موثق و کانال‌های دیپلماتیک برای به دست آوردن اطلاعات موثق، عمداً تمرکز خود را بر روی یک سری ادعاهای غیرمستند و غیرواقعی قرار داده است. بی‌توجهی گزارشگر ویژه به نظرات ارائه شده توسط جمهوری اسلامی ایران به گزارش‌های خود و امتناع از تصحیح گزارش‌ها و همچنین عدم الصاق نظرات ایران به آن، برخلاف مفاد مندرج در پیوست قطعنامه ۵/۲ شورای حقوق بشر به عنوان یک اقدام سیستماتیک نادرست و غیرحرفه‌ای قلمداد می‌شود.

شاخص سوم: تعارض منافع در انتصاب گزارشگر ویژه

بر اساس قطعنامه ۵/۱ مورخ ۱۸ ژوئن ۲۰۰۷ شورای حقوق بشر، معیارهای مربوط به انتخاب و انتصاب گزارشگران ویژه به شرح ذیل می باشد:

- داوطلبان باید توسط دولت، گروه های منطقه ای فعال در نظام ملل متحد، سازمان های بین المللی و یا دفاتر آن، سازمان های غیر دولتی و یا سایر نهادهای حقوق بشری و افراد معرفی شوند؛
- یک گروه مشورتی توسط شورای حقوق بشر، جهت بررسی کلیه تقاضانامه های درخواست نامزدی جهت احراز سمت گزارشگری ویژه حقوق بشری منصوب می گردند؛
- گروه مذکور، فهرست نهایی نامزدها را در مورد هر یک از سمت های مذکور، به رئیس شورای حقوق بشر پیشنهاد می نماید. شایان ذکر است در قطعنامه ۲۱/۱۶ مصوب سال ۲۰۱۱ شورای حقوق بشر، موضوع رعایت شفافیت بیشتر در فرآیند انتخاب و انتصاب گزارشگران ویژه، بیشتر تقویت شده و همچنین مورد تأکید بیشتری قرار گرفته است. به علاوه، نهادهای ملی حقوق بشر منطبق با اصول پاریس نیز می توانند به معرفی نامزدهای خود برای احراز سمت گزارشگری ویژه بپردازند. نامزدهای مذکور باید برای هر سمتی که مایل به انتخاب آن هستند، درخواستی ارائه نمایند؛
- نامزدهایی که اسامی آنان در فهرست کوتاه شده گروه مشورتی قرار می گیرد، متعاقباً توسط گروه مذکور مصاحبه می شوند؛
- رئیس شورا پس از انجام رایزنی گسترده با روسای گروه های جغرافیایی و گروه های سیاسی، از میان افرادی که اسامی آن ها در فهرست کوتاه شده قرار دارد، یک نفر را به عنوان گزارشگر ویژه منصوب می کند و در پایان این مرحله، فرد معرفی شده باید به تأیید شورای حقوق بشر برسد.
- معیارهای عمومی زیر در نامزدی و انتصاب گزارشگران ویژه، دارای بالاترین درجه اهمیت است: تخصص، دارا بودن تجربه کافی در حوزه مأموریت محوله، استقلال، بی طرفی، صداقت، واقع گرایی. افرادی که در دولت، سازمان و یا هر نهاد دیگری دارای جایگاه باشند، از آنجا که ممکن است این وضعیت منجر به تضاد در منافع شغلی با مسئولیت محوله به آن ها گردد، باید از انتصاب آنان به عنوان گزارشگر ویژه ممانعت بعمل آید.

برخی نقض‌ها و تخلفات:

۱. انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۹۷۹ یک انقلاب حقوق بشری است و نظام سیاسی از یک رژیم دیکتاتوری به یک مردم سالاری مبتنی بر حق انتخاب مردم تغییر یافت. حمایت و ارتقای حقوق بشر نقش عمده‌ای در سیاست‌ها، برنامه ریزی‌ها و اقدامات جمهوری اسلامی ایران در حوزه‌های مختلف دارد و در این راه، پیشرفت‌های عظیمی حاصل شده است. در حالی که حقوق مردم ایران از سال ۱۹۷۹ مکرراً و به ویژه در دو حوزه تحریم‌های ظالمانه و اقدامات تروریستی نقض می‌شود از یک سو، و رنج جامعه جهانی از بی عدالتی‌ها، تجاوز و اشغالگری، کشتار انسان‌های بی گناه از سوی دیگر و سکوت مدعیان حقوق بشر، نصب گزارشگر ویژه برای ایران، کاملاً ناموجه می‌باشد و یک پرونده سیاسی می‌باشد.

۲. انتصاب گزارشگر ویژه برای ایران و طرح سالانه قطعنامه تمدید مأموریت وی، بازتاب نگرانی جامعه جهانی نیست، بلکه مشخصاً در راستای منافع سیاسی و کوتاه‌بینانه برخی کشورهای مدعی در حوزه حقوق بشر می‌باشد، جامعه بین‌المللی در حال تجربه شدیدترین مصادیق سیاسی کاری و سوءاستفاده ابزاری از سازوکارهای بین‌المللی حقوق بشر می‌باشد؛ فرآیندی که روز به روز از اعتبار این سازوکارها، به ویژه شورای حقوق بشر کاسته و فعالان واقعی در این عرصه را ناامید کرده است. رأی پایین به قطعنامه تمدید مأموریت گزارشگر ویژه حاکی از عدم رضایت کشورها از برخوردهای سیاسی با حقوق بشر است. ترکیب آرای قطعنامه تمدید مأموریت گزارشگر ویژه از سال ۲۰۱۸ از زمان انتخاب وی تاکنون نشان می‌دهد که مشروعیت و مقبولیت مکانیسم گزارشگر ویژه علیه ایران و اعتبار گزارشگر ویژه به شدت کاهش یافته است. آرای منفی به قطعنامه تمدید مأموریت از ۷ رأی به ۱۲ رأی طی ۴ سال گذشته افزایش یافته و مجموع آرای مثبت نیز از ۲۱ رأی به ۱۹ رأی کاهش یافته است. همچنین، میزان آرای ممتنع در سال ۲۰۲۲ نیز نسبت به سال قبل از ۱۴ به ۱۶ رأی افزایش یافته است.

۳. در ارتباط با انتصاب افراد به عنوان گزارشگر ویژه وضعیت حقوق بشر در ایران، نکته قابل توجه به کار گماردن افرادی است که به نوعی دارای وابستگی اجتماعی و سیاسی آشکار به دولت بانی (یا حامی) تمدید قطعنامه مأموریت گزارشگر ویژه وضعیت حقوق بشر در ایران می‌باشند. برای توضیح بیشتر، آقای جاوید رحمان که این سمت را برعهده دارد، دارای تابعیت بریتانیایی- پاکستانی بوده و تحصیلات خود را در دانشگاه‌های

انگلستان^۱ گذارنده و در حال حاضر، استاد دانشگاه برنل لندن^۲ است. همچنین، آقای احمد شهید، گزارشگر ویژه سابق وضعیت حقوق بشر در ایران و تحصیلکرده دانشگاه انگلستان^۳، یکسال پس از اینکه به عنوان گزارشگر ویژه وضعیت حقوق بشر در ایران منتصب گردید، در دانشگاه اسکس^۴ به عنوان استاد به همکاری دعوت گردید. انتصاب گزارشگران ویژه دارای تعلقات اجتماعی و سیاسی به دولت بانی تمدید قطعنامه، یا دولتی که همواره از حامیان ایجاد و تمدید این قطعنامه بوده است، می‌تواند منجر به تعارض منافع گردد.^۵ چنین تعلقاتی می‌تواند اصول اساسی شورای حقوق بشر و همچنین «معیارهای کلی» انتصاب وظیفه‌داران شورای حقوق بشر در زمینه «بی‌طرفی» و «استقلال» به‌عنوان اصول بنیادین حقوقی در دادرسی و یا انجام هرگونه مأموریت نظارت یا حقیقت‌یابی را به طور آشکار نقض کند. چنین وابستگی این تردید معقول را پیش می‌آورد که این مأموریت نمی‌تواند به دور از جانبداری عمل کند و عدم رعایت بی‌طرفی، به خودی خود استقلال فردی وظیفه‌دار را می‌تواند زیر سؤال ببرد. در واقع، پیش شرط تصمیمات، ارائه نظرات بی‌طرفانه و استقلال است. از این رو، از دیدگاه جمهوری اسلامی ایران گزارشگر ویژه که دارای چنین تعلقاتی است، نمی‌تواند در چارچوب یک ناظر منطقی بیطرف و مستقل عمل نماید. نحوه مواجهه گزارشگر ویژه با جمهوری اسلامی ایران، که در بالا توضیح داده شد، مؤید این دیدگاه است. جمهوری اسلامی ایران در این ارتباط دارای ملاحظه جدی است و آن را نشانه دیگری از سیاسی‌بودن این دستورکار می‌داند. جمهوری اسلامی ایران از شورای حقوق بشر می‌خواهد این ملاحظه را بطور جدی مدنظر قرار دهد.

1. University of Reading and University of Hull

2. Brunel University London

3. University of Aberystwyth

4. University of Essex

5.5/1. Institution-building of the United Nations Human Rights Council, para. 46: Individuals holding decision-making positions in Government or in any other organization or entity which may give rise to a conflict of interest with the responsibilities inherent to the mandate shall be excluded. Mandateholders will act in their personal capacity.

ضمیمه: نامه مورخ شهریور ۱۴۰۱ جمهوری اسلامی ایران به دفتر کمیسر عالی حقوق بشر در خصوص اقدامات غیر حرفه‌ای و خلاف آئین گزارشگری ویژه وضعیت حقوق بشر

تعهد جمهوری اسلامی ایران به حمایت و ارتقای حقوق بشر، تزلزل ناپذیر است. ایران همچنان به رویکرد همکاری و تعاملی خود در قبال سازوکارهای حقوق بشر سازمان ملل متحد، از جمله یو پی آر و سایر سازوکارهای مرتبط اهمیت می‌دهد.

بر این اعتقاد راسخ هستیم که ارتقاء و حمایت از حقوق بشر برای همگان به سختی در یک محیط سیاسی که در آن تقابل، تعصبات سیاسی و حاشیه‌سازی منفی حاکم است، قابل حصول است. قطعنامه‌های کشوری و ماموریت‌های مبتنی بر آنها، نمونه آشکاری از استفاده ابزاری از شورای حقوق بشر برای مقاصد سیاسی است.

بطور اصولی، جمهوری اسلامی ایران همواره گزارشگری ویژه حقوق بشر برای ایران را به عنوان طرحی با انگیزه سیاسی با هدف برچسب زدن به ایران رد کرده است. با وجود این، با آقای جاوید رحمان (گزارشگر ویژه منصوب شده براساس یک قطعنامه غیراجماعی با حمایت بریتانیا و برخی دیگر از کشورهای غربی در شورای حقوق بشر) در چارچوب گفتگوی سازنده برای ارائه دیدگاه‌های خود در مورد ارتقاء و حمایت از حقوق بشر و همچنین ارائه اطلاعات دقیق و داده‌های واقعی به تدوین‌کنندگان پیش‌نویس گزارشات، با هدف جلوگیری از انعکاس مطالب دروغ و ارائه نادرست از عملکرد حقوق بشری ایران، تعامل کرده است.

با این حال، رویکرد سازنده ایران توسط آقای رحمان نادیده گرفته شد و قصور مداوم وی در توجه به نظرات ایران و تمرکز صرف بر یک سری اتهامات غیرمستند و غیر واقعی، تلاش‌های بسیار ایران را کاملاً بیهوده جلوه داده است. لازم به توضیح است ما همیشه تحت فشار بالایی قرار داشتیم تا نظرات خود را در مدت زمان بسیار کوتاه (۵ تا ۷ روز) به پیش‌نویس گزارش‌ها (شامل بی‌شمار ادعاها و موارد ادعایی) ارائه کنیم. علیرغم زحمات طاقت‌فرسای ایران در پاسخ به ادعاهای مطرح شده توسط آقای رحمان، نظرات ما به ندرت و تقریباً هرگز مورد توجه او در تدوین/تکمیل گزارشاتش قرار نمی‌گیرند. این در حالی است که به موجب بند ۸ و بند ۱۳ ماده ۱۳ ضمیمه قطعنامه ۵/۲، مورخ ۱۸ ژوئن ۲۰۰۷، شورای حقوق بشر، ماموریت‌داران رویه‌های ویژه موظفند به نمایندگان دولت‌ها زمان بدهند تا ارزیابی لازم را انجام داده، به ادعاهای مطرح شده پاسخ داده و خلاصه‌ای از نظرات مکتوب آنها را نیز به گزارش خود پیوست کنند.

بی توجهی مداوم آقای جاوید رحمان به نظرات ارائه شده توسط جمهوری اسلامی ایران، با قطعنامه ۵/۲ شورای حقوق بشر و ضمیمه آن مغایر است.

علاوه بر این، آقای جاوید رحمان چارچوب وظایف خود را زیر پا گذاشته و رویکردی تهاجمی و توهین‌آمیز را در مغایرت با کردارنامه رفتار مأموران رویه‌های ویژه شورای حقوق بشر با انتقاد گسترده از قانون اساسی، ساختار حکومت، و اصل تفکیک قوا در جمهوری اسلامی ایران اتخاذ کرده است. وی بارها فرهنگ، دین، آداب و سنن ملت ایران را تحقیر کرده و قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران و ساختار حاکمیتی آن را که مبتنی بر اراده ملت ایران است، تحقیر کرده است.

اتکای بیش از حد آقای رحمان به اطلاعات نادرست به‌دست‌آمده از رسانه‌های ضد ایرانی مستقر در خارج و حتی برخی گروه‌های تروریستی، گزارش‌های بعدی او را از هرگونه اعتماد و اعتبار سلب کرده است. گزارش‌ها، به همان اندازه که عمداً ناقص و مغرضانه بوده‌اند، با اصول مندرج در قطعنامه ۵/۲ شورای حقوق بشر، کردارنامه رفتاری مأموران رویه‌های ویژه شورای حقوق بشر، به‌ویژه مواد ۶ و ۸ مبنی بر لزوم احراز حقایق مبتنی بر اطلاعات عینی و موثق ناشی از منابع معتبر مربوطه و رعایت اصول شفافیت، بی‌طرفی و پاکدستی در جمع‌آوری اطلاعات در مغایرت هستند.

گزارشگر ویژه به عمد از اقدامات و سیاست‌های مثبت مختلفی که توسط دولت برای ارتقاء و حمایت از حقوق بشر اتخاذ شده است، غفلت کرده و در عوض بر طیفی از اطلاعات گمراه‌کننده و تأیید نشده متمرکز شده است.

این گزارش‌ها همچنین عاملان اثرات منفی اقدامات قهرآمیز غیرقانونی یکجانبه ایالات متحده بر بهره‌مندی از حقوق بشر مردم ایران را نادیده گرفته یا حتی آن را تأیید کرده است. این واقعیت که آقای رحمان هرگز با هیچ بیانیه‌ای در محکومیت اقدامات قهرآمیز یکجانبه علیه مردم ایران همراهی نکرده است، نشانه آشکاری از رویکرد مغرضانه او در مورد حقوق بشر است.

آقای رحمان همچنین به عمد اقدامات تروریستی وحشیانه علیه مردم بی‌گناه ایران را که طی چهار دهه گذشته جان بیش از ۱۷۰۰۰ نفر را گرفته است، نادیده گرفته است. متأسفانه، گزارشگر ویژه سیاست کاملاً متفاوتی را اتخاذ کرده است. او در کشورهای دیگر با اعضای گروه‌های تروریستی، به بهانه گفت و گو و تعامل با آنها یا جمع‌آوری اطلاعات یا ادعای

دفاع از آنها، تحت برچسب دروغین قربانیان نقض حقوق بشر، جلساتی برگزار کرده است. این سیاست، قابل قبول نیست.

متأسفانه، گزارشگری ویژه در مورد ایران به عنوان بستری برای پیشبرد دستورکار سیاسی حامیان اصلی این دستورکار، جهت برچسب زنی و مطرح کردن حاشیه های منفی علیه ایران و انعکاس تمایلات دشمنان ایران مورد استفاده قرار گرفته است.

از اینرو، جمهوری اسلامی ایران بازنگری در کارآمدی اظهارنظر درباره گزارش های آقای رحمان که از پیش، بدون توجه به نظرات ایران، تنظیم شده و نهایی می شوند را اجتناب ناپذیر می داند. جمهوری اسلامی ایران کل طرح گزارش دهی را بخشی از یک دستورکار صرفاً سیاسی از سوی کشورهای حامی این سازوکار علیه ایران می داند و تمامی اتهامات و ادعاهای نادرست علیه کشور را که در آن گزارش مطرح شده است، قاطعانه رد می کند.

